

FOAIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul Abonamentului :		Prețul inserțiunilor :	Correspondințele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ“; eară banii de prenumerațiune și inserțiunii la ADMINISTRAȚIA Librăriei și Tipografiei diecesane în Caransebeș.
Pentru Austro-Ungaria pe an . . .	5 fl. — cr.	Pentru publicațiunii oficioase, concurse, edictes etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte, 3 fl., până la 200 de cu- vinte, 4 fl., de aci în sus 5 fl.	
„ „ „ „ pe 1/2 an . . .	2 „ 50 „		
„ România și străinătate pe an . . .	14 franci		
„ „ „ „ pe 1/2 an . . .	7 „		

Congresul național bisericesc.

Ședința I.

ținută în Sibiu la 1/13 Octomvrie.

După terminarea s. liturgii și invocarea sântului Spirit membrii congresului se intrunesc în biserica din cetate. Înalt Prea Sântitul Mitropolit, *Miron Romanul*, dimpreună cu Prea Sântiții Episcopi sufragani: *Ioan Meșian* al Aradului și *Nicolae Popea* al Căransebeșului, intrând în biserică au fost întâmpinați cu vii aclamări.

Înalt Prea Sântitul Mitropolit ocupă presiđiul și deschide congresul cu o cuvântare solemnă, ascultată cu viu interes și cu încordată atențiune; după aceea designează de notari interimali din cler pe deputații: Dr. Georgiu Popoviciu, Ignatie Papp și Dr. Remu Roșca; ear dintre mireni pe deputații: Georgiu Feier, Dr. Bologa, Zevedeiu Mureșian, Iuliu Novac, Dr. Aurel Novac și Ioan Pap.

Presiđiul prezentează actele electorale intrate dela eparchie și lista deputaților aleși și provoacă pe deputații prezenți, ca la apelul nominal să-și prezenteze credențiunile la birou. La apelul nominal răspund 54 de deputați, dintră cari numai 2 nu au credențiionale.

Prin presiđiu și prin alți deputați și-au prezentat credențiionalele 17 deputați.

În sensul regulamentului, actele electorale se împart la trei secțiuni, având secțiunea I. (archidiecesani) a verifica pe deputații din diecesa Aradului, secțiunea II (arăzenii) a verifica pe deputații din diecesa Caransebeșului și secțiunea a III. (caransebeșeni), a verifica pe deputații din archidiecesă.

Cu acestea ședința se încheie, anunțându-se ședința proximă pe Mercuri la 11 oare și punându-se la ordinea zilei rapoartele secțiunilor.

Totodată se anunță, că ședințele se vor ținea

în sala comitatului ca cea mai acomodată și mai spațioasă sală.

Ședința II.

ținută la 2/14 Octomvrie.

Ședința se deschide la 11 oare a. m.

Se cetesce protocolul ședinței I și se autentică.

La ordinea zilei se pun rapoartele secțiunilor verificătoare.

Raportorul secțiunei deputaților din archidiecesă, deputatul Dr. Ioan Mihiu, referează asupra actelor electorale din diecesa Aradului și în numele secțiunei propune spre verificarea alegerile următorilor deputați:

a) din cler: Vasilie Beleştu, Vasilie Mangra, Ioan Groza, Georgiu Crăciunescu, Augustin Hamsea, Ieroteiu Beleştu, Ignatie Papp, Petru Suci;

b) din mireni: Ioan Beleştu, Mihail Velicțu, Aurel Suci, Georgiu Feier, Petru Truța, Dr. Constantin Groza, Eugen Mocsonyi de Foen, Zeno Mocsonyi de Foen, Vincențiu Babeș, Paul Rotariu, Nicolau Zigre, Paul Gavrilete, Paul Papp, Ioan Papp și Dr. Georgiu Popa, cu totul propune spre verificare 23 de deputați; ear celelalte acte electorale din 7 cercuri propune a se preda comisiunei verificătoare

Raportorul secțiunei deputaților din eparchia Aradului, deputatul Nicolau Zigre propune spre verificare alegerile următorilor deputați din diecesa Caransebeșului:

a) din cler: Filaret Musta, Sebastian Olariu, Dr. Georgiu Popoviciu, Trifon Miclea, Ioan Popoviciu;

b) mireni: Dr. Alexandru Mocsonyi de Foen, Constantin Radulescu, Dr. Emil Babeș, Constantin Ioanoviciu, I. E. Teran, Ioan Budințian, Ioan Popoviciu, Patriciu Drăgălina, Ilie Curescu, Leontin Simonescu, Stefan Velovan, Dr. Aureliu Novac, Coriolan Breținean, cu totul propune spre verificare 18 deputați, ear celelalte acte electorale din 12 cercuri, propune a se preda comisiunei verificătoare.

Raportorul secțiunii a III. a deputaților din eparchia Caransebeșului, deputatul Ioan Budințian, propune spre verificare alegerile următorilor deputați din archidieceasă :

a) din cler: Dr. Ilarion Pușcariu, Nicolau Ivan, Ioan Papiu, Vasile Demian, Dr. Remu Roșca, Nicanor Frateșu, Petru Roșca, Ioan Popescu, Ioan Petric, Ioan Hannia;

v) mirenii: Parteniu Cosma, Zevedeu Mureșian, Dr. Ioan Mihu, Iosif Orbonașu, Georgiu Dănilă, Simeon Demian, Dr. Ioan Nemeșu, Ioan Al-mășan, Valeriu Bologa, Ioan Lenger, Ioan cav. de Pușcariu și Ioan Turcu; cu totul propune spre verificare 22 de deputați, iar celelalte acte electorale din 8 cercuri propune a se preda comisiunii verificătoare,

Constatându-se, că peste tot sunt verificați 63 de deputați, congresul se dechiară în număr de a aduce concluse valide.

Pentru consultare asupra constituirii în mod definitiv a biroului, a comisiunii verificătoare și a celorlalte 5 comisiuni: organizatoare, bisericească, școlară, financiară și petiționară se suspendă ședința pe $\frac{1}{4}$ de oră, iar după redeschiderea ședinței se proclamă de notari: Dr. Remu Roșca, Dr. Ioan Mihu, Zevedeu Mureșan, Vasile Mangra, Paul Rotariu, Ioan Papp, Aureliu Drăgan, Iuliu Novac și Dr. Aureliu Novac.

De notariu general se designează Dr. Remu Roșca.

În comisiunea verificătoare se aleg: Dr. Ilarion Pușcariu, Paul Rotariu, Ioan Budințian, iar în celelalte 5 comisiuni se aleg câte 9 membrii, 3 din cler și 6 mirenii.

În comisiunea organizatoare se aleg: Dr. Ilarion Pușcariu, Parteniu Cosma, I. cav. de Pușcariu, Augustin Hamsea, Nicolau Zigre, Vincențiu Babeș, Filaret Musta, Dr. A. Mocsonyi, C. Radulescu.

În comisiunea bisericească se aleg: I. Hannia, I. de Lemény, G. Candrea, Ign. Papp, P. Rotariu, P. Truța, Dr. G. Popoviciu, L. Simonescu, I. Curescu.

În comisiunea școlară se aleg: I. Popescu, Lenger, Turcu, Mangra, Dr. Popa, Dr. Oncu, Seb. Olariu, Stef. Velovan și Patr. Drăgălina.

În comisiunea financiară se aleg: I. Papiu, Dr. Mihu, Val. Bologa, V. Beleşu, G. Feier, M. Veliciu, M. Popoviciu, I. Budințian, C. Bredicean.

În comisiunea petiționară se aleg: Nicanor Frateș, S. Demian, I. Orbonaș, Petru Anca, Zeno Mocsonyi, Ioan Beleşu, Filip Adam, I. E. Ţeran, Ioan Popoviciu.

După ce s'a enunțat alegerea comisiunilor, Înalt Prea Sântitul Domn Archiepiscop și Mitropolit folosindu-se de ocaziunea întrunirii congresului nostru, ca reprezentanță supremă a bisericeii, a rostit cam următoarele:

Popoarele monarhiei noastre au fost dureros

atinse prin incidentul călătoriei Maiestății Sale la Reichenberg, unde numai prin voia lui Dumnezeu a scăpat de atentatul, ce s'a comis asupra Înaltei Sale persoane.

Fiind-că suntem întruniți în sesiunea congresului ordinariu aflăm cu căle, că congresul se deosebește de espreșiune simțimentelor, ce le nutresc biserica noastră față cu augustul suveran, atât de iubit, și se-i trimitem o adresă de felicitare, ca și din acest incident să arătăm cunoscuta loialitate și tradiționala alipire a bisericeii noastre către înaltul tron și către bunul nostru Monarch, pe care Dumnezeu se-l țină încă mulți ani fericiți.

Congresul a primit cu mare însuflețire propunerea Escelenției Sale de a se trimite o adresă de acel cuprins și prin sculare și „Să trăiească Maiestatea Sa“ — și-a manifestat simțimentele de devotament și alipire.

Se prezentează mai multe cereri de concediu ale deputaților.

Să încinge o vie discușiune, ca să se deosebească pe întreagă durată — ori nu — și în urmă să acoardă concediul.

Presidiul prezintă mai departe:

a) Raportul general al consistoriului mitropolitan plenariu. — Se dă comisiunii organizatoare.

b) raportul general din senatul strins bisericesc al consistoriului mitropolitan. — Se dă comisiunii bisericescii;

c) raportul general din senatul școlariu al consistoriului mitropolitan. — Se dă comisiunii școlare.

d) raportul general al senatului episcopesc. Se dă comisiunii financiare.

Modificarea §. 15. din regulamentul parochiilor. — Se dă comisiunii organizatoare.

Alegerea unui membru în reprezentanța „Fundațiunii Gozdu“. — Se predă comisiunii organizatoare.

Modificarea §. 12. din regulamentul afacerilor interne ale consistoriului mitropolitan relativ la competențele de călătorie ale membrilor consistoriului mitropolitan. — Se predă comisiunii organizatoare.

Întregirea §. 28. al Statutului organic relativ la alegerea învățătorilor. — Se dă comisiunii școlare.

Vinderea unor acțiuni ale „fundațiunii Gozdu“. — Se dă comisiunii financiare.

În obiectul unui post de contabil la consistoriul mitropolitan. — Se dă comisiunii organizatoare.

Transpunerea comunei Augustin în alt protopresviterat. — Se dă comisiunii organizatoare.

Modificarea procedurii la alegerile în sinodul eparchial și la congres. — Se dă comisiunii organizatoare.

Măsuri constrângătoare pentru a asigura participarea la corporațiunile bisericescii. — Se dă comisiunii organizatoare.

Proiectul de buget al consistoriului mitropolitan pe anii 1892—1893—1894. — Se dă comisiunii financiare.

În obiectul normativului pentru regularea dreptului de apelațiune. — Se dă comisiunii organizatoare.

Cestiunea unor acțiuni din partea reprezentanței „Fundațiunii Gozdsu”. — Se dă comisiunii financiare.

Interpretarea regulamentului despre administrarea averii mitropoliei. — Se dă comisiunii financiare.

Dispozițiuni față de aceia, cari se află în conviețuirii nelegiuite (§. 6. din stat. org.). — Se dă comisiunii bisericesci.

Contribuirea eparchiei Căransebeș la spesele mitropoliei. — Se dă comisiunii financiare.

Proiect de regulament pentru alegerea deputaților la congres. — Se dă comisiunii organizatoare.

În obiectul împedecării conviețuirilor nelegiuite. — Se dă comisiunii bisericesci.

În obiectul literilor fundamentale la fondul celor doae eparchii. — Se dă comisiunii financiare.

Rațiociniul „Fundațiunii Gozdsu” pe a. 1886. — Se dă comisiunii financiare.

Rațiociniul consistoriului mitropolitan pe anul 1889. — Se dă comisiunii financiare.

Anunțându-se ședința proximă pe mâine la 11 oare, ședința se încheie la 1¹/₂ oare p. m.

(Va urma).

Din Tîrgoviște și împrejurimi.

Locuința mea de vară

È la țară;

Acolo eu voiu să mor

Ca un fluture pe floare,

Beat de soare

Și profum încântător!

Numai vara ceriul face

Cu nori pace;

Numai vara ochiul meu

Vede 'n raze și lumine

Toate pline

De mila lui Dumnezeu.

A. Depărățeanu.

Trimis în fruntea a 150 de soldați bolnavi de ochi (granuloși) la paviloanele zidite afară de orașul Tîrgoviște în spre satul Teiși, și aceasta în mezul verii, când întreaga natură te invită a face excursiuni și plimbări; am beneficiat de aceasta ocaziune și despre cele văzute îmi place a da o mică relațiune și compatrioților mei, setoși de a ceti și scîi cât mai multe despre frații lor și despre pămîntul care îi nutrește pe ei.

Plecî din București cu trenul pe la ora 7. fie dimineața fie seara, și ești pela 8 oare la Titu, unde linia principală: Craiova—Vîrciorova—Caransebeș se mai ramifică și spre Tîrgoviște, capitala de odinioară a Țerei Românesci. După ce treci din Titu, dai de podul peste Dâmbovița, sosesci apoi la Nucet, unde este herghelia statului și în fine intrii în rejonul poetic, adică dai de Văcăresci. cuibul unei vițe mari de poeți, împreună cu actuala domnișoară Văcărescu. și la 9 oare dai de Tîrgo-

viște, cetatea poeților Cârloavă (1809—1831), Eliad Rădulescu (1802—1872) și Gr. Alexandrescu (1812—1885) cari s'au născut aci; reion poetic este însă și pentru că de aci încolo, în spre Carpați, se găsesc localități din cele mai poetice, mai pitoresci.

Lancu Văcărescu (1786—1863) cântă în „Primăvara amorului” sau „O zi și o noapte de primăvară la Văcăresci” astfel:

Se întinde o câmpie

De sub poale de Carpați

Câmp deschis de vitejie

La Români lăudați.

Surpături sunt de o parte

De-un oraș, ce a domnit;

O gărlită 'ncoaci desparte

Un crâng foarte 'nveselit.

Cârlova cântă locul seu natal în poesia „Ruinele Tîrgoviștei”, ear Alexandrescu în „Adio la Tîrgoviște.”

Tîrgoviștea trebuie să fie fost odinioară prea vestită căci și azi pecete oficiale mai păstrează numirea „Tîrgu-Vestei”. Ori că zina Vesta se-ți fie dat acest nume? N. Bălcescu scriind despre Tîrgoviște, spune că de 200 de ani, din zilele lui Mircea Vodă cel Bătrân, acest oraș era mereu scaunul Țerii, și numai de puțin timp mărindu-se Bucureșcii s'au făcut reședință și Tîrgoviștea a dat înapoi, rămânînd ca un mic orașel de provincă. Ruinele colosului palat domnesc al lui Vlad Țepeș etc. și ruinele a 3—4 biserici lasă să-ți închipuesci ce a fost acest oraș. Turnul de lângă palatul domnesc s'a conservat și până azi în întregimea sa și poartă numele „Chindie”. Cine vrea să aibă o perspectivă asupra întregului oraș, n'are decât să se urce în vârful acestui turn.

Se zice că palatul domnesc avea catacombe pe sub albia Ialomiței până la Mănăstirea Dealului, care este cam o oară de departe de oraș și este un punct strategic important, spre a lupta din înălțime cu dușmanii năvălitori din spre câmpie.

Dar câte lupte vor fi mai fost și întră iudigeni! Tradițiunea spune că la Mănăstirea Dealului s'ar fi tăiat la un bal 12 boeri și pe întunec nevestele lor jucară pe cadavrele bărbaților lor,

Relativ la acest măcel Eliad cântă:

„Pe-a dealului sprinceană, pe fruntea-î cea ripoasă,

Cetățue veche, lăcaș religios,

Păstrează suvenirea de-o noapte sângeroasă,

Ce mult se-asemenează cu sinu-mi cel noptos.”

Azi e mult schimbată Tîrgoviștea și Mănăstirea-Dealului.

Mitropolia din Tîrgoviște dărfmată până în obezi, cu scop de a fi renoită, stă de vre-e patru ani sub schelă, fără ca să se lucreze ceva la ea pentru că lipsesc fondurile necesare. Părăsită cum se află, și cu piața mare, unde se face obor săptămânal lângă ea, curățenia prin prejurul ei lasă mult de dorit. Nu cumva din cauza aceasta când fulgeră, trăznește câte o vită din obor? cum s'a întemplat de mai multe ori.

Tirgoviștea mai are de remarcat noul gimnasiu Văcărescu și vr'o două școli primare în condițiuni igienice. Frumos este și palatul Divisiei de lângă Mitropolie, unde se mai află și Arsenalul militar (succursală a celui din București) și căsările Divisionului de Artilerie. Sânt apoi și vr'o 2—3 case luxos zidite, încât ar putea sta și în mijlocul Bucureștilor. Observ și o fabrică de spirt și mai multe de gaz cari destilează păcura din apropiere. Se găsește și o tipografie, dar ziaru nu, apoi sunt și 2 librării, 2 farmacii afară de a spitalului militar și a spitalului civil. Cofetării 3—4, crîșme greu de numărât, teatru este numai vara în câte-o grădină; ba și veteranul Milo a jucat deunăzi într'un salon. Musica militară de până aci a dorobanților se contopesc cu cea de linie și promite a fi din cele mai bune. Căsări proprii nu sânt, de aceea regimentul actual (mărit) se mută la Mănăstirea Dealu, în care până acuma locuiau vânătorii, cari s'au transferat la Constanța. Erau se meargă bolnavii de ochi la aceasta mănăstire că mai fuseseră în alt rënd, dar lipsa de apă face impropriu acest locaș pentru un asemenea scop, căci la bolnavii de ochi se cere multă curățenie. La Mănăstire azi se găsesc numai trei călugări. Biserica e ca și părăsită; întrînsa se păstrează craniul lui Radu-Vodă, pe care se poate ceti scris cu cerneală, anul 1508, probabil că e anul morții și fiind el fondatorul, mănăstirea trebuie să fie ceva mai veche. Un alt craniu, foarte lat la umerii obrazului (procesele zigomatice) este al lui Mihail Viteazul și poartă inscripția † 1601. Legenda spune că Țara își cerusă pe fostul domn ucis de Unguri, dar ei au trimis numai capul cu răspunsul: „Iată-vă viteazul!“ Locul unde acest cap a fost îngropat, în partea dreaptă a bisericii, este și acum împrejmuit cu gard de fier și peatra sepulcrală, cu inscripțiune slavoană (?), are mărimea cât numai capul să fie acoperit.

S'a scos aceste capete din groapă și s'au pus într'un dulap de sticlă mai târziu în timpurile noastre. Aspectul dela Mănăstirea Dealu spre câmpia Tirgoviștei este admirabil, ear din vârful clopotniței vezi și munții Sinaei și un șir lung din Carpați d. e. piscul cel mai înalt din câți îi are România, care se numește Leota și întrece Bucegiu dela Sinaia sau Ceahlăul din Moldova. Biserica însași este toată, până și turnurile, de petri frumos sculptate.

(Va urma.)

Memorandul

preoțimei române gr. or. castrense ces. și reg. către măritul Congres național-bisericesc din Sibiu.

„Înalt Prea Sântia Voastră!
Escellentissime Domnule Președinte!
Mărit Congres național-bisericesc!

În interesul național cultural bine înțeles al Bisericii noastre române ortodoxe din Monarchia noastră precum și, prin urmare, în al credincioșilor acestei biserici, ne grăbim cu tot onorul și devotamentul a aduce la cunoștința măritului Congres sta-

rea și soartea statului preoțesc militar ces. și reg. român ortodox din armata regulată a imperiului nostru, spre a supune desbaterii și deliberării competente și meritorie motivate propunerii, ce vor urma mai la vale și a ruga și din a noastră parte cu toată insistința și cuviința, ca măritul Congres în sfera sa de activitate să întreprindă tot ce este cu putință la regularea și îndreptarea sortii de acum a preoțimei române gr. or. castrense.

Regularea acestei stări azi se impune pe baza egalei îndreptări a confesiunilor și în temeiul pozițiunii autonome actuale a bisericii naționale și constituționale române gr. or. din această monarchie.

Instrucțiunile și regulamentele în vigoare încă, referitoare la statul preoțesc militar ces. și reg. s'au satorit înainte de înarticularea egalei îndreptări a confesiunilor religioase și înainte de despărțirea ierarhică a Bistriceii greco-orientale ortodoxe, adică înainte de restaurarea și înaugurarea Mitropoliei române gr. or. din Ungaria și Transilvania.

De aici provine esistența stare de acum necorespunzătoare egalei îndreptări a confesiunilor și pozițiunii independente și autonome a Bisericii române gr. or.

1. În temeiul egalei îndreptări a preoțimei castrense române gr. or. cu cea romano-catolică, este neîncungiurat de lipsă a nisui cu toată insistința și la toată ocașiunea dată la:

a) Sistemizarea de mai multe posturi pentru preoți români gr. or.

Posturi de preoți romano-catolici castrenși sânt 114, eară de preoți gr. or. numai 9 posturi, anume 6 români și 2 sârbi, un post nici acum nu este ocupat.

Considerând însă trebuințele și estensiunea teritoriului, această împărțire ne dă icoana unei disproporțiunii evidente.

În Timișoera d. e. sânt trei preoți romano-catolici, însă numai un preot român gr. or. pentru Bănatul întreg și țiuturii întinse cu centrele Arad, Segedin, Oradea-Mare, Dobrițin.

E prea evident dară că la un așa estins teritoriu ar fi trebuință cel puțin încă de patru preoți militari români gr. or.

b) Azi cu nimic nu mai este întemeiat, ci este un abus, că preoții militari români gr. or. se poarte numai titlu de capelan clasa primă și a doua; că nu pot înainta la rangul și beneficiul de parochi (Pfarrer), precum este sistemizat la cei romano-catolici sau (Seelsorger) precum este rangul la cei reformați, cari întră toate împrejurările n'au întrelăsat cu nici un preț a-și susține autonomia și a-și apera drepturile constituționale ale bisericii lor față de ingerințe și încercări străine.

Deja titlul de „capelan“ nu numai eschide, precum stă tipărit în prescrișele de serviciu pentru preoții militari, pe preoții militari români gr. or. dela multe beneficii, ci li-a croit „ab initio“ dja o

psicijune inferioară, neputincioasă, ba am putea zice, i-a degradat și i-a aservit la o stare față chiar și de preoții reformați și israeliți, necorespunzătoare demnității, chiemării și importanței preoției române gr. or. castrense.

2. În temeiul despărțirii ierarchice este cu lege și inomise a se tinde într'acolo, ca pentru preoția gr. or. egal îndreptățită să se sistematizeze un for superior bisericesc sau vicariu castrens; să se sistematizeze la respectivele comande ale corpurilor de armată câte un post de paroch-referinte preoțesc gr. or. în cauzele proprii confesionale, căci numai atunci va înceta jignitoarea anomalie, ca preotul, respective parochul romano-catolic să aibă ingerințe și putere de dispunere în cauze și afaceri curat confesionale gr.-orientale.

Tot în temeiul despărțirii ierarchice este de a se lucra cu tot deadinsul într'acolo, ca preoția română gr. or. să nu poată fi obligată, adecă să fie dispensată dela eserciarea dreptului de jurisdicțiune asupra elementului sârbesc din armată, precum și dela obligamântul păstoririi spirituale asupra ostașilor aparținători de biserica autonomă națională sârbească gr. or. întocmai precum biserica noastră națională română gr. or. nu suferă nici un felu de ingerință a preoției sârbești asupra credincioșilor noștri. Căci prea ușor se poate închipui, că astfelu de ingerințe și amestecări azi în era conștiinței naționale dezvoltate și a jalușiei confesionale, nu pot face nici un bine, ci numai provoacă resens și eventual animosități daunătoare și ambelor biserici și elemente și interesului și serviciului public.

Aceste ar fi, Mărit Congres, punctele principale schițate în liniamente mai marcante, referitoare la starea și soarta preoției române gr. or. castrense, asupra cărora ni-am ținut de datorie a trage atențiunea Măritului Congres și a propune cu toată onoarea:

Măritul Congres național-bisericesc, pătuns de intențiunile noastre bisericesci-naționale curate, cu cari am inițiat această cestiune ponderoasă și importantă, să binevoiască, ca for competente și îndreptățit, a lua în cuvenită considerațiune acest Memorand, a-l supune debaterii și delibărării meritorie și pe calea potrivită, prin mijloacele corespunzătoare, a nisui la locurile competente, la regularea justă și legală a acestei stări nemulțămitoare, la resolvirea cestiunii în folosul bisericii și în interesul binelui comun public.

Am rămas cu profunda reverință ai Măritului Congres național-bisericesc

fii credincioși și devotați:

(Urmează subscrierile.)

Precum sântem informați din isvor autentic, preoția castrenșă reformată face asemenea pași pentru asigurarea autonomiei ei în armată.

O călătorie în satele românesci din Istria,

de

Teodor T. Burada.

(Urmare.)

Înceiere.

Din cele repede expuse până acum, am arătat atât afinitatea neamului, cât și a sentimentelor, de care sânt însuflețiți acești Români de viță veche, reslățiți în părți așa de îndepărtate de noi.

Precât ei se află de înstrăinați, lipsiți de comunicare directă cu cei de un neam cu dênșii, care au ajuns la o civilizație cu mult mai însemnată decât ei, precât dorința lor se desvoaltă zi cu zi de a se cultiva și lumina, pe atât datoria noastră, a Românilor din România liberă, este de a nu uita existența acestor frați de sânge, a ne interesa în fie-care moment de dênșii și a căuta ori-ce mijloace permise, de a-i face să easă din ignoranța și întunerecul, în care se află, alinându-le povara grea a străinismului care caută să-i desnaționalizeze.

Apelul, care au fost adresat atât dietei istriene, cât și compatrioților italieni, precum și hotărîrea luată de dietă, de a se înființa școale românesci, au rămas fără nici un rezultat vedit până acum.

Cu privilegiul călătoriei mele în satele românesci din Istria, Români de acolo m'au însărcinat a comunica fraților lor din România acel apel și a stărui, ca atât din datoria sângelui, cât și din sentiment de iubire și înfrățire națională, să fac să li-se întindă o mână de ajutoriu măcar de aici, pentru a-i putea scăpa din cruda încercare în care se găsește acum.

Ei nu cer decât înființarea de școale române în părțile lor, pentru-ca fii lor să se poată instrui în limba maternă, pe care almintrelea o vor uita-o și mai mult decât este aproape uitată în acele părți, ștergându-se astfelu ultimele urme ale românisimului din peninsula istrieană.

Este deci de datoria noastră să nu stăm la gânduri un singur moment măcar, ci să facem tot ce legalmente ni-ar sta prin putință, ca să ajutorăm pe acești frați ai noștri înstrăinați și reslățiți de noi, contribuind la înființarea de școale românesci în satele lor.

A n e x e

Documente prioitoare la starea actuală a Românilor istrieni.

Cred că e bine, ca înainte de a încheia această scriere, să adaug o sumă de articole ce le-am cules în deosebite privilegii, și care se rapoartă direct la Români istrieni.

Ele vor fi ca un compliment necesariu al lucrării mele, și vor servi acelor ce ar căuta isvoare mai bogate pentru cunoascerea acestui neam al nostru.

I.

În calendariul pentru poporul român, de Gh. Asaki pe anul 1847., tipărit în Iași la tipografia Institutul Albină, pag. 24., se găsește următoriu articol:

Istro-Români.

Istro-Români, cari de nou s'au adaus cătră numărul Românilor, sânt un mic popor păstoresc, ce trăiesc

Între ruinele mărețe a monumentelor romane, în partea cea mai spre Nord-ost a Italiei, și anume în Istria. Între toate națiunile de uric roman, ei mai mult se apropie de Români, prin dialectul, fisonomia și deprinderea lor, precum în foaia *Istria*, au descris d-nii Kandler și Covaciu.

Un june călătoriu moldo-român, vizitând în vara trecută ruinele maestoase a Istriei, auzi de o dată acolo, pe lângă arcul lui Traian, resunând în fluier un vers melancolic în asemănare cu doinele noastre și după asta un cântec ce-l împărtășim în original, cu încredințare că spre a fi înțeles de un român nu are nevoie de a fi tradus.

Cântecul păstoriului român.

Pasci mandra mea torma,
Pasci erba, frunze, fior,
Care cresc la noi pe orma
De roman Imperator

Avmoce polvere-i cea arma
Al anticului Roman
Tempu-l marmora disfarma
Ma nu nome di Traian.

Pecoraro pascend oae
De la Tebro la Troian
Tot resuna pe zampoe
Dulce cânticu-l roman.

Pasci mandra mea torma,
Pasci erba, frunze, fior,
Care cresc la noi pe orma
De roman Imperator.

Pasci mândra¹⁾ mea turmă,
Pasce earbă, funze, flori,
Care cresc la noi pe urmă
De roman Imperator.

Acu pulbere-i cea armă
Al anticului Român,
Timpul marmora disfarmă
Dar nu nume de Traian.

Pecurariul pascend oae
Dela Tebro²⁾ la Troian³⁾
Tot răsună în cimpoae
Dulce cântecul roman.

Pasce mândra mea turmă,
Pasce earbă, frunze flori,
Care cresc la noi pe urmă,
De roman Imperator.

Plin de mirare și de bucurie de a auzi a sa limbă în depărtare de 300 mile (ceasuri) dela Patrie, călătoriul nostru recunoscă în acel păstoriu mare asemănare cu tipariul fisonomiei, cu îmbrăcămintea Românilor dela munții Carpați, drept care deschise următoarea convorbire ce fu înțeleasă și chiar răspunsă.

Călătoriul: De unde ai venit frate în astă parte?

Păstoriul: De la Val-arsa vecin de coasta montelui Pedena.

Călătoriul: Unde ai învățat astă limbă?

Păstoriul: La noi toți omirii (oamenii) o conosco.

Călătoriul: Apoi cum o chiamă?

Păstoriul: O chiamă romana e vlahă.

Călătoriul: Numărul vostru e mult?

Păstoriul: Numerul de omiri eu nu am aflat, ma torme amu (avem) mult. Tot poporul de la Trieste e de la Fiume, munca vera (vara) nlegli (miei) noștri, eara se copra cu lana nostra. Ma tu de unde veni?

Călătoriul: Foarte departe dela Pont, cum ai cântat.

Păstoriul: Ah! Bene venit la noi, rogu cane torni en tua casa, sarută de irimă (inimă) pe vostri pastori e torme⁴⁾. (Va urma).

¹⁾ Mândră turmă și frumoasă.

²⁾ Tibru, riu în Roma.

³⁾ Troian, calea sau valul lui Traian în Moldova.

⁴⁾ Din câte se vede în articolul acesta, Asaki a avut oare-care cunoștință despre Românii istrieni, dar — poate că el în entusiasmul

Sinodul electoral din protopresbiteratul Ciacovii.

Duminecă în 6/18 Octomvire a. e s'a ținut în Ghilad sinodul ppviteral pentru alegerea de protopresviter în tractul Ciacovii.

Sânta liturgie împreună cu chemarea sântului Spirit a celebrat-o comisariul consistorial dl *Mihailu Juica*, asistat de parochii din Ghilad Maxim Bocan și Dimitrie Iorga; eară cântările rituale le-au executat tinerul cor din Petromanii, într'un mod de toată lauda.

În decursul s. liturgii părintele comisariu ținut o cuvântare plină de învățături și de sfaturi bune, combătând luxul, risipa și trândăvia, și îndemnând pe numeroșii ascultători la buna înțelegere și la dragoste frățească.

Urmă după aceea sinodul electoral, care dl comisariu îl deschisă în biserică cu o cuvântare scurtă dar sêm-buroasă. Alegându-se apoi *Dr. Lazar Simon* de notariu interimal se cetî mandatul consistorial dat comisariului esmis precum și lista deputaților sinodali, și se aleasă comisiunea verificătoare în persoanele dlor deputați *Pavel Cimponeriu*, *Vincentiu Pop* și *Emanuil Ungurianu* pentru verificarea celor 24 de membrii aleși „ad hoc”. După aceasta comisariul suspinse ședința, pentruca comisiunea verificătoare să pertracteze alegerile și comitetul ppviteral să facă candidarea.

La redeschiderea ședinței comisiunea verificătoare propune spre verificare 23. de membri. Alegerea deputatului din Foeni, din motivul unei greșeli esențiale de formă, nu s'a putut verifica. Astfelu s'a constatat că sunt 47. de membri verificați, dintre cari 44 erau de față, absentând dl *Veche notariu* în Ghilad din cauza morbului, apoi *P. Rotariu* și *Aur. Dragan* cari sunt la congres.

Deputatul *I. Ionașiu* face acum propunerea a se suspende ședința și a se ținea o conferință confidențială cu scop, ca membrii să se înțeleagă asupra unei procederi solidare și unanime în privința alegerii. Această propunere s'a și primit după o mică desbatere.

La redeschiderea sinodului raportează comitetul că s'au însinuat patru competenți, anume domni: *P. Miulescu*, *Dav. Terfaloagă*, *Teod. Pocan* și *I. Pinciu*. La cei trei actele nu au fost complete și nu s'au putut candida, eară al patrulea rămânând singur, comitetul nu l'a candidat nici pe el. La aceasta deputatul *Em. Ungurean* propune ca: *sinodul luând la cunoștință raportul comitetului să roage pe Venerabilul Consistoriu diecesan a escrie concurs nou*. Eară la propunerea membrului *Vin. Goștu* s'au mai adaus cuvintele: *în termen de 14 zile*.

ce a avut de a ne înfățișa pe acești frați reslățiți, cu mult mai superiori de cât se aflau în realitate, a căutat a aduce mai multă apropiere a dialectului lor de limba noastră de cât este într'adevăr, și cred chiar, că însuși a improvisat versurile ce le dă ca auzite din gura unui păstoriu istro-român. (Nota autorului.)

Propunerea dimpreună cu adausul sinodul a primit-o în unanimitate.

Alegându-se în fine o comisiune pentru verificarea procesului verbal, comisariul consistorial în cuvinte călduroase mulțămînd membrilor pentru ținuta cea deamănă, încheie sinodul.

Varietăți.

Fiscalii comitatensii onorari. Comitele suprem al Comitatului Căraș-Severin Il. Sa D-l Emeric de Jakabffy a denumit în interesul serviciului public în congregațiunea din urmă ținută în 17. Oct. n. a. c. pe advocații: *Dr. Iuliu Nemesik* din Biserica-Albă și *Iuliu Novac* din Bozovicu de protofiscalii, ear pe *Dr. Benő Hegyesi* din Caransebeș și *Dr. Paul Fitz* din Oravița de *fiscalii comitatensii onorari*.

Triumful electricității. O agenție telegrafică comunică următoarea telegramă ce într'adevăr merită să fie publicată: Un domn Wirthner, atins de vîo șeptesprezece ani de surditate și mutism complet, acum câteva zile a pus în uimire pe toate persoanele de prin giurul seu, vorbind înaintea lor, nu numai limba germană, pe care o mai poseda înainte de a deveni surdo-mut, dar încă și limba engleză, pe care n'o cunoscea de loc. Pare-că acest Wirthner ar fi recăpătat auzul și vorba, grație unui tratament cu electricitate. Acest mijloc întrece de sigur telegraful, telefonul și phonograful, scrie „Naționalul.”

Foc. În comuna Iaz de lângă Caransebeș Mercuria trecută la ameză s'a aprins o clanie de fîn în grădina lui Eftimie Raduț și îndată au luat foc alte 4 clăni de fîn și 4 de tufe. După aceea a trecut focul la vecinul Stefan Zigriș, unde au ars de asemenea 4 clăni de fîn 3 de tufe și o jireadă de paie, apoi gardul dintră vecini. Dar mulțămîta pompierilor din Caransebeș, cari alergaseră într'ajutoriu, a succes a localiza focul și a scăpa satul de totală perire.

Necrolog. *Dimitrie Gașpar*, preot-învățătoriu din comuna *Hezeriș*, protopopiatul Logoj, după un serviciu de 18 ani ca învățătoriu și 6 ani ca preot-învățătoriu și după un morb plin de suferințe, în etate de 48 de ani în 18. Septembrie a. c. a încetat din viață, lăsând în cel mai profund doliu pe neconsolabila soție *Sofia* născ. *Blidariu* cu 3 orfanii: *Traian* pedagog absolut, pe ficele: *Cornelia* și *Octavia*. George Gașpar ca frate cu soția sa *Elena*, și *Constanța* măritată *Tatucu* cu bărbatul ei *George*, paroch în *Iablanița*, ca nepoată. Veduva *Iuliana Chinez* ca cumnată și alți numeroși consăngenii.

Înmormântaria s'a efeptuit în 19. Septembrie a. c. prin P. O. D. protopresviter tractual *Dr. George Popovicu* asistat de d-nii preoți: *Mateiu Ignea* și *Nicolae Birescu* din Logoj, *Isaia Popovicu* din *Silha* și *N. Iclozan* din *Tergoviște*, apoi întreg corpul învățătorilor din Logoj, cu o parte a școlarilor din Logoj, conduși de d-l învățătoriu *I. Vidu* în ceremoniile funebrale. Numeros public de toată clasa din prejur dar mai cu samă din Logoj, au dat tributul ultim reposatului preot-învățătoriu. Cuvântările funebrale foarte atingătoare, încât și din cea mai împetrită

inimă a trebuit se stoarcă șiroaie de lacrimi, s'a ținut în s. biserică decătră P. O. D. protopresviter *Dr. George Popovicu*; ear D. Dr. de teologie *Petru Barbu* din *Logoj* la mormânt. Fie-i memoria eternă!

Mulțămîta publică. Se aduce pe această cale tuturor de toată clasa, cari din incidentul trecerii din viață a preotului-învățătoriu *Dimitrie Gașpar*, ne-au mângăiat prin condolițele manifestate cu ocaziunea înmormântării, precum și cu ocaziunea convenirilor, fi rugăm pe toți și pe toate pe această cale să binevoiască a primi adença noastră mulțămîta. *George Gașpar cu familia susnumitului reposat.*

Bibliografie

A eșit de sub tipar și se apă la autor și la „Librăria diecesană“

Dr. G. Vuia „**Higienea poporală**“ cu privire la săteanul român, cu figurii în text. Carte aprobată de Ministeriul din Budupesta și cel din Bucuresci; recomandată prin cerculariu de autoritățile diecesane române din Sibiu, Arad, Caransebeș, Blaj și Lugoj. Edițiunea a 2-a revizută și înmulțită. — Prețul 1 fl.

„**Boalele venerice**“. Vindecarea radicală la „*Băile Erculane*.“ O carte foarte folositoare pentru cei ce sufer de așa numitele *boale ascunse*. — Prețul 50 cr.

„**Nașa Trina**“ operetă în 1 act. Textul este scos din viața poporului din Bănat și cuprinde învățături igienice. — Prețul 40 cr.

„**Gramatica română**“ pentru școalele populare. Partea I. „*Etimologia*“ luerată de *P. M. Liuba*, învăț. Brașov. Prețul 25 cr.

„**Gografia și Istoria**“ în școala poporală. Manual compus conform planului de lecții al d-lui *Vasile Petrișor* pentru clasa IV., V., VI. De *Teodor V. Petrișor*, învățtoriu în *Alibunariu*, comitatul *Torontal*. Prețul 40 cr.

Calendariu pe anul dela *Christos 1892*. Arad. Tipografia diecesii gr. or. — Prețul 30 cr.

Calindariul Românului pe anul visect dela *Christos 1892*. Caransebeș Editura Tipografiei și Librăriei diecesane. Prețul 30 cr.

Cuprinsul: *Partea calendaristică* cu Șematismul diecesii Caransebeșului. *Partea literară*: *Petru Vancea*, poveste istorică din Bănat, de *Petru Broșteanu*. — *Noaptea pe lună*, de *Gion*. — *Poesii*. *Odă de Zach. Boiu*. — *Peneș Curcanul*, de *V. Alexandri*. — *Partea economică*. Din economia vitelor. — *Têrgurile din Ungaria și din România*.

Concurs.

Pentru definitivă întregire a postului de învățătoriu la școala confesioaală gr. or. rom. din *Gaiul-Mic*, protopresbiteratul *Ciacovei*, comitatul *Timiș*, se escrie concurs cu termen de recurgere de 30 de zile dela prima publicare în „*Foaia diecesană*“

Emolumentele sunt:

1. În bani gata 164 fl.
2. Pentru 12 metri de paie, din cari are a se încălzi și sala de învățămînt 18 fl. trăsurile pentru căratul paielor le dă comuna bisericască.

3. 14-64 Htl. de grâu și 9-76 Htl. de cucuruz despoiat.
 4. Pentru participarea la conferințele învățătoresci și la adunarea generală 15 fl.
 5. Scripturistica 3 fl.
 6. Dela fie-care înmormântare unde va participa 20 cr.
 7. 4 jugere pământ arătoriu dintre cari 2 jugere se vor esarenda prin comiterul parochial, până când din venitul arendei se va depura restanța de dare și regularea apelor ce însărcinează acest pământ, apoi după depurarea amintitei restanțe, vor intra și acestea 2 jugere în folosința învățătorului.

8. Cortel liber cu grădină intravilană.

Doritorii de a recurge la acest post, vor subșterne recursele lor — provăzute cu documentele prescise conform statutului organic bisericesc și a regulamentului pentru învățători adresate comitetului parochial — Prea On. Oficiu protopresbiteral în Ciacova.

Învățătorii recurenți au se dovedească că și-au plătit contribuțiunea, regularea apelor și equivalentul, după pământul învățătoresc folosit.

În fine recurenții sunt poștiți a se presenta numai odată — însă nu în ziua de alegere — în vre-o Duminecă ori sâmbătoare în s. biserică, la din contră se vor eschide din candidare.

Gaiul-Mic, în 25. August 1891.

[59] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: Aureliu Dragan, adm. protopresb.

Concurs.

Pentru ocuparea postului de învățătoriu la școala confesională gr. or. română din Curte, protopresbiteratul Făgetului, se escrie acum a doaua oară concurs cu termen de 30 de zile începând de la prima publicare în „Foaia diecesană.”

Emolumentele împreunate cu acest post sânt:

1. În bani gata 350 fl. v. a.
2. Spese de scripturistica 8 fl.
3. Conferințele învățătoresci 6 fl.
4. Pentru servitoriul școlii 12 fl.
5. 32 metri de lemne, dintre care 16 pentru încălzitul școlii, ear 16 pentru învățătoriu.
6. Dela fie-care înmormântare, unde va fi chemat 20 cr. eară cu liturgie 40 cr.
7. Locuința liberă, o gradină intravilană și una estravilană.
8. Doauă jugere de pământ arătoriu de clasa a II-a.

Cei-ce dorese a ocupa acest post învățătoresc au se dovedească, că au testimoniu de calificăciune cu calculul general bun și pentru stațiune cu dotațiune bună; vor fi preferiți cei-ce vor dovedi, că pelângă calificăciunea recerută cunosce musica vocală și instrumentală pentru a instrua corul bisericii.

Alesul învățătoriu este îndatorat a îndeplini afacerile scripturistice în comitetul și sinodul parochial.

Recursele provăzute cu documentele prescise mai sus și conform statutului organic și regulamentului pentru organizarea învățământului, adresate comitetului parochial din Curte, — se se trimită la oficiul protopresbiteral gr. or. român al Făgetului până la terminul deschis.

Comitetul parochial dorese ca recurenții se se presinte în vre-o Duminecă sau sâmbătoare în sânta biserică, dar nu în ziua de alegere.

Curte, din ședința comitetului parochial ținută la 29 August 1891.

[56] 3—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: Sebastian Olariu, protopresbiter tractual.

Concurs.

Pe baza ordinațiunei Venerabilului Consistoriu diecesan ddo 30 August a. c. Nr. 2269 B. se escrie concuăs pentru ocuparea postului de capelan în parochia de clasa a III-a din Măidan, pre lângă neputinciosul paroch Dionisie Liuba, cu termen de recurgere până la 20 Octomvrie a. c. st. v.

Emolumiutele din care alesul capelan va primi a treia parte sunt următoarele:

1. O sesiune parochială constătătoare din 30 jugere.
2. Birul și stola usitată dela 150 de casse.

Concurenții sunt avisați a și trimitte recursele la oficiul protopresbiteral al Oraviței până la terminul îndigitat și a se preseuta în vre-o Duminecă sau sâmbătoare în biserică parochială din Măidan.

Măidan, din ședința comitetului parochial ținută la 15/27 Septemvrie 1891.

[57] 3—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: Alesandru P. Popoviciu adm. protopresbiteral.

Institutul vaccinogen

al

doctorului VUIA

în

Băile-Herculane. (Mehadia.)

Cu autorizarea Ministeriului am deschis un institut, unde se prepară limfă (ultoi) pentru *ultoirea copiilor* în contra vârsatului.

În monarchia Austro-Ungară acesta este *primul institut român* de aceasta natură. Scopul meu este, să contribuă la stârpirea boalei înfricoșate a vârsatului, care neîncetat se cere mii de victime prin satele noastre.

Vaccinarea sau ultoirea copiilor cu ultoi dela viței este cel mai sigur mijloc contra vârsatului. În Germania, unde și cei mari se ultoesc, nu mai există epidemie de vârsat (bubă). Ultoirea dela alți copii e periculoasă, fiind-că ușor se pot lăți deosebite boale, cari zac ascunse în copilul, dela care se face ultoirea. Prin ultoiul de vițel ori-ce pericol e eschis, fiind-că înainte de a fi folosită vaccina scoasă din vițel, acesta se taie și se examinează prin veterinariu organele interne. Prețurile sânt așa de mici, încât nu numai medicii ci și fie-care comună sau particulariu își poate procura *limfa originală*, pentru care primesc toată *garanța*.

1 fiolă (sticluță) de limfă pentru 1—3 persoane — fl. 50 cr.

" " " " " " 10—15 " 2 " — "

" " " " " " 50 " 3 " — "

" " " " " " 100 " 6 " — "

[58] 2—3

